

je bilo isto občutje manjvrednosti (s svojimi posledicami: občutjem ogroženosti, bojaznijo pred dejanskim življenjem itd.), ki mu ga je zapustila mladost in ki ga je potlej vedno znova oživljalo nerešeno vprašanje »ponesrečenega erotika«. Sploh je Cankarjeva erotika tako izjemno pomembna postavka njegove psihologije (in nemara celó njena osrednja točka), da mora biti nujno obsojena na fragmentarnost slednja analiza, ki je ne upošteva v zadostni meri. Ne samó njegova literatura, temveč tudi njegova korespondenca in množica podatkov o njegovem privatnem življenju priča, da se Cankar v svojem odnosu do erotskega vprašanja nikoli ni mogel iznebiti nekih pubertetnih motenj, kar je prav tako odločilno vplivalo na njegovo osebno usodo kakor na njegovo pisateljstvo. Njegovo doživljanje erotike obtežuje nepremagljiv občutek strahu (»Sexuellangst«). Ženska je Cankarju v svoji celotni življenjski resničnosti skoraj nedostopna; po večini mu je le platoničen, eteričen sanjski destilat resnične ženske, dočim je galerija njegovih življenjsko pristnih ženskih osebnosti skrajno revna. S tem Cankarjeva erotska problematika kajpak še zdaleč ni izčrpana. Zelo važen simptom Cankarjevega občutja manjvrednosti je šibkost volje, v zvezi z le-to tudi njegov alkoholizem, ki je tipičen pojav »bega z življenjske fronte« (Adler). Aktiven izraz občutja manjvrednosti je njegova agresivnost — spet značilna psihološka poteza človeka, ki živi v protestu zoper ljudi in življenje sploh. S teh vidikov bi bilo treba podrobno raziskati psihološko funkcijo sanj v Cankarjevi duševnosti, ki bi se izkazale kot nov pojav umika pred resničnostjo; problem Cankarjevega hrepenenja je zlasti značilen po tem, da je njega smoter redno postavljen v nedosegljivost — kar daje kakopak človeku, ki doživlja zaradi svojega občutja manjvrednosti v dejanskem, osebem življenju stalne poraze, nekakšno namišljeno odvezo za njegovo resignacijo nad lastnim življenjem. Nadvse zanimivo je naposled vprašanje kompenzacije občutja manjvrednosti, ki jo je Cankar iskal v umetništvu.

Marsikaterega teh problemov se je Vodusek dotaknil ali ga vsaj nakazal; škoda le, da ni tega opravil dovolj sistematično, kar gre na rovaš zasnove njegove študije in pa zgoraj omenjene omejitve. Ali kljub vsem pridržkom spada ta pogumna in sodobna knjiga med dejanja, ki pomenijo sredi našega dolgoletnega tipanja okoli Cankarja pravo odrešitev. Za naše razmere pa je značilno, da je pisatelj čutil potrebo, za sklep »izrecno poudari(ti) veličino genija, da ne bi morda kdo sumil, kakor da jo (je) hotel zdrobiti med rokami«. Po vsej verjetnosti Vodusek res ne bo povsod deležen odobravanja in bo znabiti celó hudo razkačil nekatere duhove. Ali nič zato; pri nas tak sprejem še zlasti ne more biti resen kriterij.

Ivo Brnčić

BRATKO KREFT

Véliká puntarija. Izdala in založila Slovenska Matica. 1937. »Zvonov« knjižni in gledališki poročevalec je hotel ob tej izvirni slovenski dramski kroniki združiti oceno knjižne izdaje s poročilom o vprizoritvi. Doslej se mu to ni posrečilo. Simptom časa je, da izvirna slovenska drama, pred letom dni sprejeta na repertoar, med tem že izdana v knjigi, še ni bila vprizorjena. Zadeva slovenskih pisateljev je, da se ta simptom imenuje.

MISKO KRANJEC

Prostor na soncu. Naša založba. Ljubljana. 1937. 388 str. — S čudovito naglino proizvaja Miško Kranjec svoje spise, kakor da si je postavil za smoter, do podrobnosti popisati vso svojo ožjo domovino in njene ljudi v sedanosti in preteklosti in na ta način ohraniti podobo dela slovenske zemlje, ki živi še pravo patriarhalno življenje. V vsem svojem mnogostranskem leposlovnem